

Torsdagen den 17 oktober

Torsdagen den
17 oktober 1974

Kl. 15.00

§ 1 Fyllnadsval

Herr TALMANNEN yttrade:

De på föredragningslistan upptagna valen är föranledda dels av fru Holmqvists frånfälle, dels av att ersättaren för herr Gillström skall beredas plats i utskott.

För valen till utskott och riksdagens besvärnsämnd har valberedningen enhälligt godkänt och till kammaren överlämnat gemensamma listor av det utseende som framgår av en till kammarens ledamöter utdelad promemoria.

Val till utskott m. m.

Företogs val av en ledamot i skatteutskottet, en suppleant i kulturutskottet, en suppleant i utbildningsutskottet samt en ledamot och två suppleanter i riksdagens besvärnsämnd.

De för valen avlämnade listorna, alla med partibeteckningen "Den gemensamma listan", upplästes av herr talmannen och godkändes av kammaren, varvid befanns att följande personer, vilkas namn upptagits på respektive listor, utsetts att vara

ledamot i skatteutskottet

fru Normark (s)

suppleant i kulturutskottet

fru Cederqvist (s)

suppleant i utbildningsutskottet

fru Cederqvist (s)

*ledamot och suppleanter i riksdagens besvärnsämnd
för återstoden av innevarande valperiod*

ledamot

fru Håvik (s)

personlig suppleant för fru Håvik (s)

fru Sandéhn (s)

personlig suppleant för herr Fredriksson (s)

herr Johansson i Simrishamn (s)

Val av fullmäktig jämte suppleant i riksgäldskontoret

Anställdes val av en fullmäktig och en suppleant i riksgäldskontoret.

Herr TALMANNEN anförde:

Vid valet tillämpas acklamationsförfarande, om ledamot ej begär att valet skall förrättas med slutna sedlar.

Valet gäller för återstoden av den för fru Holmqvist gällande mandatperioden.

Valberedningen har till ny fullmäktig i riksgäldskontoret föreslagit herr Kristenson och till personlig suppleant för honom fru Landberg:

Kammaren utsåg till

fullmäktig

herr Kristenson, E. Valter (s)

suppleant (för herr Kristenson)

fru Landberg, Maj-Lis H. A. (s)

§ 2 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts skrivelse och propositioner nr 126 och 128 till näringsutskottet, nr 129 till socialförsäkringsutskottet, nr 130 till skatteutskottet, nr 132, såvitt avsåg förslagen om ändringar i lagen om allmän försäkring och lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension, till socialförsäkringsutskottet samt i övrigt till skatteutskottet, nr 134 till socialutskottet samt nr 136 till socialförsäkringsutskottet.

§ 3 Föredrogs och hänvisades berättelsen nr 19 till utrikesutskottet.

§ 4 Föredrogs och hänvisades framställningarna nr 20 och 21 till konstitutionsutskottet.

§ 5 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 84–120.

§ 6 Interpellation nr 121 om åtgärder för ökad sysselsättning i Norrbotten, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr LÖVENBORG (vpk), som yttrade:

Herr talman! Stålverk 80 innebär en satsning av stor företags- och samhällsekonomisk betydelse, men ännu större fördelar kunde vinnas om man nu snabbt gick vidare. I Norrbotten krävs ytterligare, mycket omfattande, statliga insatser för att trygga sysselsättningen och hindra fortsatt utarmning av stora länsdelar.

För Luleå kommun innebär utbyggnaden av NJA en kraftig expansion, men i det övriga länet ökar oron. Inlandskommunernas problem växer.

Tornedalen och nordöstra Norrbotten har vikande sysselsättningsciffror och fortsatt avfolkning. Jokkmokks kommun svävar ännu i ovisshet om vad som skall komma efter Vattenfall, som nu är på väg att försvinna som storarbetsgivare. I malmfälten fortsätter rovbrytningen utan tanke på framtiden, medan LKAB satsar på ny hamn i Narvik i stället för att vidta åtgärder för att skapa differentierad sysselsättning i malmkommunerna. På sikt måste målsättningen också vara att öppna nya gruvor. Upptagande av gruvsdrift i Kaunisvaara bör nu kunna ske utan vidare fördröjning.

Utnyttjandet av skogsråvaran är också värt ett särskilt kapitel. Det finns i dag ingen anledning att stanna vid den nuvarande halvförädlingen av skogen genom ASSI i Norrbotten. Det är fullt motiverat att utnyttja ASSI:s stora vinster för en vidareförädling som kunde fördubbla antalet anställda och mångdubbla avkastningen.

Möjligheterna att bättre utnyttja länets naturtillgångar är stora och det måste ske i statlig regi. Men det brådskar. Följs inte expansionen i Luleåområdet upp genom insatser i andra regioner kommer många kommuner att ännu hårdare än hittills drabbas av avfolkning och ödeläggelse.

I ett föredrag i Luleå den 6 september detta år framhöll länsarbetsdirektören att Stålverk 80 inte alls kommer att räcka till för att föra upp länet på riksgenomsnittets nivå i sysselsättning. Han uppskattade behovet utöver effekten av Stålverk 80 till minst 10 000 nya arbetstillfällen.

Sanningen torde vara att behovet av nya arbetstillfällen är betydligt större om man har den enda riktiga målsättningen som riktpunkt, nämligen att alla som vill ha förvärvsarbete skall kunna beredas sådant, men också att alla "utlokaliserade" norrbottningar som vill återvända bereds den möjligheten.

Vissa delar av Norrbotten ligger nu särskilt illa till och det är knappast rimligt att tro att Stålverk 80 kommer att innebära lösningen på alla bekymmer. Tvärtom kan dessa växa om NJA-satsningen inte parallellkopplas med en målmedveten investeringspolitik i andra länsdelar.

Självfallet måste legotillverkning utgående från NJA bli ett starkt bidrag i ansträngningarna att skapa sysselsättning i andra kommuner. Investeringen i Luleå måste planeras så, att man också tillvaratar alla möjligheter att sprida produktion till industriellt eftersatta kommuner.

Men legotillverkning från NJA kan, som tidigare framhållits, inte lösa alla problem. Det är nödvändigt med en rad andra statliga industrisatsningar runt om i Norrbotten och det finns ett brett spelrum för nya statliga initiativ. För den framtida planeringen måste framför allt gälla att Norrbotten tillåts bryta sig ur rollen som i huvudsak producent av råvaror och halvfabrikat.

Är det inte också dags att bygga ut den statliga industrisektorn genom en statlig verkstadsindustri, tillverkning av containers, fordon, verktyg, byggnadsmaterial, elektroniska artiklar, för att bara ta några exempel?

Kommunisterna har varit en av de pådrivande krafterna för en kraftig utbyggnad av NJA. Sådant utbyggnad pågår, men redan nu måste nästa steg tas. Det måste framför allt innebära en breddning av gruvsdriften till

andra områden, ökad förädling av skogsråvaran, kraftiga statliga industriinvesteringar i bred regional omfattning. I förgrunden måste då ställas in-landskommunerna, men också andra eftersatta regioner. Sker ingenting snabbt hamnar betydande länsdelar i ett helt ohållbart läge.

Med hänvisning till vad som här anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr industriministern få ställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder överväger statsrådet för att åstadkomma full sysselsättning och regional balans i Norrbotten?
2. Kan man snart vänta en plan för nya statliga industriinvesteringar utöver det redan beslutade Stålverk 80?

Denna anhållan bordlades.

§ 7 Interpellation nr 122 om en allmän arbetstidsförkortning, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Fru NORDLANDER (vpk), som yttrade:

Herr talman! Dagens arbetsmarknad är uppsplittrad inte bara mellan könen, utan även mellan unga friska och äldre utslitna arbetare. Den dåliga arbetsmiljön och den långa arbetstiden utgör ett gissel för miljoner arbetande. Föräldrar till små barn har svårt att på ett tillfredsställande sätt kombinera föräldrarollen med ett heltidsarbete. Finns daghemsp plats kan barnen tvingas tillbringa upp till tio timmar och mer på daghem. Många – det rör sig så gott som uteslutande om kvinnor som har ekonomisk möjlighet till det – tvingas därför att banta ned sina krav på ett förvärvsarbete. I de flesta familjer är det alljämt kvinnorna som bär huvudansvaret för hem och barn.

Utbyggnaden av barntillsynen går trögt. Kvaliteten är på sina håll inte heller den allra bästa. Överinskrivning och brist på personal är realiteter i många kommuner. Föräldrar med valmöjligheter blir tveksamma inför tanken att lämna in barnen för tio timmars vistelse på daghem, om omsorgen och den kollektiva samvaron förfelas genom bristande tillsyn och alltför stora barngrupper. Detta, men också den på tok för långa arbetsdagen, tvingar många till deltidsarbeten och sämre status på arbetsmarknaden. Följden blir att skötsel av hem och barn av nödvändighet sätts i förgrunden. Jobbet kommer i andra hand och ses mer som en möjlighet att komma ut några timmar, få stimulans bland arbetskamrater och komma ett steg närmare ekonomiskt oberoende. Mannen med sin åttatimmarsdag och inte sällan mycket övertid bortkopplas från ansvaret för de dagliga göromålen i hemmet.

I det här läget framstår en sänkning av arbetstiden för alla till sex timmar per dag som en nödvändighet i kampen för likställighet mellan könen. Kravet får emellertid inte reduceras till en strikt kvinnopolitisk fråga. Sextimmarsdagen är lika nödvändig för dem som har ett arbete som för dem som fortfarande står utan. Både man och kvinna har rätt att kräva möjlighet till ett aktivt liv utanför arbetsplatsen, en tillvaro i gemenskap med familjen,

en arbetsdag som möjliggör engagemang i föreningslivet. Detta gäller också människor utan små barn.

850 000 kvinnor i arbetsför ålder (20–64 år) står i dag utanför arbetsmarknaden enligt statistiska centralbyråns undersökningar. Av dem som var registrerade som arbetslösa och latent arbetslösa – inalles 100 000 i maj i år – uttalar sig en överväldigande majoritet för en önskad arbetstid på 20–34 timmar i veckan. Endast en ytterst liten andel av dem kan således tänka sig ett arbete på full tid. Kvinnorna tvingas med andra ord, så länge som den kollektiva servicen är dåligt utbyggd, barntillsynen eftersatt och arbetstiden så lång som nu, att avsäga sig sin rätt till ett jobb på samma villkor som männen. Denna situation välkomnas av arbetsköparna, som frikostigt erbjuder arbete på deltid. Detta besparar dem en massa utgifter, inte bara genom att de slipper sociala omkostnader för sina anställda. De kan också fritt bolla med arbetstider för att få personal, när arbetsbelastningen är som värst, utan att fördenskull bekymra sig för att bereda de anställda ett tryggt, regelbundet arbete.

I hela systemet med deltid finns en rad orättvisor inbyggda. Deltidsjobben finner vi bara på kvinnornas egen arbetsmarknad, i vissa lägre betalda branscher. Deltidsjobben kan bara utnyttjas av de kvinnor som inte ensammar innehar försörjningsbördan. Deltidsjobben återfinns bara inom en snäv sektor av arbetslivet och konserverar dåliga löner, sämre sociala villkor och otrygghet. Deltidsjobben är en urusel lösning för kvinnor som kräver stopp för ekonomiskt beroende och könsdiskriminering.

Genomförandet av sextimmarsdagen onödiggör en uppsplittring mellan hel- och deltidarbeten och följaktligen en könsindeldad arbetsmarknad. En kortare arbetsdag, dvs. deltid efter det att sextimmarsreformen är genomförd, bör endast finnas för dem som av hälsoskäl eller andra skäl inte anser sig kunna jobba full tid. Men sådant är inte läget i dag. Det är inte bristande hälsa eller ovilja till ett yrkesliv som utestänger kvinnorna från en lika ställning i produktionen. Det är bristen på barntillsyn och kollektiv service i bostadsområdena. Det är det påfrestande arbetstempot som omöjliggör för männen att ta del i ansvaret för hem och barn.

Sextimmarsreformen i kombination med en kraftig utbyggnad av barntillsynen skulle utgöra ett viktigt steg framåt mot en utjämning mellan män och kvinnor. Dessutom reduceras tiden för barnen på daghemmen med all säkerhet med mer än de två timmar arbetstiden sänks. Daghemmen blir fler och placeras närmare hemmen än vad som nu är fallet.

Det finns i hela landet drygt 800 000 barn i förskoleåldrarna. Av dessa finns 63 000 på kommunala daghem. 51 000 är placerade på familjedaghem. Detta ger inalles 114 000 platser. Men det finns minst 250 000 barn, vilkas mödrar arbetar minst halvtid. Så behovet är skriande. Lägg därtill alla de kvinnor som på grund av att de vet att det är omöjligt att få barntillsynen tryggad förvägras en plats på arbetsmarknaden. Utsikterna för en snabb utbyggnad av kommunernas barnstugeverksamhet är nedslående, vilket bl. a. delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor uttalar i ett pressmeddelande från augusti månad i år. Detsamma säger LO-ordföranden

Gunnar Nilsson, som uppskattar att det vid 1980-talets början finns platser för endast 37 procent av behovet. Delegationen tror inte ens på en sådan låg behovstäckning.

Det står sålunda klart, att radikala åtgärder måste till för att skapa reella förutsättningar för kvinnornas jämställdhet på arbetsmarknaden – och inte minst för att erbjuda alla barn en kvalitativ social träning i samvaro med andra barn och vuxna. Vänsterpartiet kommunisterna har under en följd av år föreslagit, att staten övertar kostnaderna för daghemspersonalen. Detta tycks i dag som den enda tänkbara lösningen för kommunerna att snabbt täcka sina behov av barnstugor.

En viktig aspekt, som sällan nämns i den allmänna diskussionen om sex timmars arbetsdag, är det stora antal äldre människor som sysselsätts inom industrin. Av totalt 1 600 000 arbetare är inte mindre än 1 100 000 fyllda 45 år. Dessa upplever starkast de både fysiskt och psykiskt hårda arbetsuppgifterna. Riskerna för dem att slås ut i förväg, att tvingas avbryta sina arbeten före pensioneringen, är i dag stora.

Av tio LO-arbetare säger sig åtta uppleva risker i sina jobb. Det säger sig självt, att en kortare arbetstid, en bättre arbetsmiljö med skärpta bestämmelser för hur en arbetsplats får se ut, minskar riskerna. En större fritid skapar större möjligheter för deltagande i det politiska och fackliga livet. Den omtalade demokratin är det inte mycket bevänt med, om den bara skall reduceras till att människorna får säga sin mening i allmänna val vart tredje år. Varje människa måste ges förutsättning att sätta sig in i de politiska frågorna, att aktivt delta i föreningslivet. Den s. k. politiska fattigdomen, som 1968 års låginkomstutredning blottade, kan inte brytas med annat än att villkoren på arbetsmarknaden förbättras och kvinnorna kommer ur sin isolering i hemmen.

Vänsterpartiet kommunisterna ställde i en reservation till socialutskottets betänkande angående arbetstidslagstiftningen i våras förslaget om en plan för nedtrappning av arbetstiden till sex timmar. Inget av de övriga partierna var berett att stödja förslaget, som innebar att sjutimmarsdagen är uppnådd under 1977 och att målet – sex timmars arbetsdag – är en realitet i början av 1980-talet.

Sedan april, då denna omröstning genomfördes i riksdagen, har diskussionen om sextimmarsreformen satt ny fart. Kravet framförs nu så gott som dagligen i tidningarnas insändarspalter och i längre rapportartiklar om kvinnorna och arbetsmarknaden. Allt fler människor ser en kraftig arbetstidsförkortning som enda lösningen för att bana väg för likställdhet mellan män och kvinnor och för att minska förslitningen av de arbetande. Sextimmarsdagen ger männen en chans till ett rikare familjeliv. Den möjliggör för män och kvinnor att få rätt till fler gemensamma erfarenheter och upplevelser. Den skulle medverka till att de attitydförändringar som alltmer gör sig gällande angående uppluckringen av mans- och kvinnorollen också får sina avspeglningar i verkligheten.

Med detta som bakgrund anholder jag om kammarens tillstånd att till fru statsrådet Leijon ställa följande frågor:

1. Har regeringen någon plan för genomförande av en reform innebärande en sänkning av arbetstiden för alla till sex timmar per dag och 30 timmar per vecka? Om så är fallet, när avser regeringen att presentera en sådan plan, och när skall dess fulla genomförande vara en realitet?

2. På vilket sätt ämnar regeringen underlätta för kommunerna att bygga ut barntillsynen? Föreligger några planer på att i enlighet med vpk:s förslag låta staten överta utgifterna för daghemspersonalen?

Denna anhållan bordlades.

§ 8 Interpellation nr 123 om åtgärder för att säkra folktandvården

Ordet lämnades på begäran till

Herr OLSSON i Edane (s), som yttrade:

Herr talman! I en enkel fråga till socialministern, som jag ställde i maj månad i år, uttryckte jag oro för att huvudmännens vårdansvar, i första hand vad det gäller barntandvården, inte kan uppfyllas. Detta är en följd av en stark överströmning av tandläkare från folktandvården till privatpraktik. Vidare beror det på att nettotillskottet av nya tandläkare inte kommit folktandvården till godo i den utsträckning som förutsågs i propositionen om allmän tandvårdsförsäkring.

I sitt svar redogjorde då socialministern för den etableringsregel för nya tandläkare som infördes i och med tandvårdsförsäkringen. Denna etableringsregel innebär som bekant, att inträdesanmälningar till försäkringen från tandläkare som vill börja privatpraktik tills vidare förklaras vilande. Det förefaller nu angeläget att vi får en utvärdering av denna form av etableringskontroll. Vidare, hur ser socialministern på problemet med nyutexaminerade tandläkare och deras villighet att etablera sig inom folktandvården? Folktandvården har ett stort ansvar, och det är viktigt att vi får fullgoda garantier för att folktandvården ges möjlighet att bedriva revisionstandvård utan alltför långa intervaller. Vårdefterfrågan har blivit större än som väntat, och i det läget måste barntandvården prioriteras. På grund av den brist-situation som i dag råder på tandläkare inom folktandvården har man på de flesta kliniker ute i landet tvingats öka intervallerna mellan behandlingarna. Detta är otillfredsställande, därför att barntandvården på sikt effektivast leder till en totalt sett förbättrad tandhälsa och därmed ett minskat vårdbehov.

Väntetiderna inom vuxentandvården är också på många håll oacceptabelt långa. Detta förhållande torde delvis ha sin förklaring i att försäkringen stimulerat patienterna att söka mer omfattande och tidskrävande vård.

I sitt svar på min fråga i maj månad underströk socialministern med skärpa, att om det fanns risk för att folktandvården inte skulle tillförsäkras tandläkarresurser i den utsträckning som statsmakternas beslut förutsätter, så kunde det bli nödvändigt med åtgärder för att säkra folktandvårdens utbyggnad.

Åberopande det nu anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern få ställa följande fråga:

Vilka fortsatta åtgärder erfordras enligt socialministerns mening för att folktandvården skall kunna infria sitt vårdansvar i enlighet med den av statsmakterna beslutade tandvårdsreformen?

Denna anhållan bordlades.

§ 9 Interpellation nr 124 om vissa åtgärder för att förebygga sjukdom

Ordet lämnades på begäran till

Herr GERNANDT (c), som yttrade:

Herr talman! En av de viktigaste politiska åtgärderna i vårt land måste anses vara att medverka till medborgarnas goda hälsa och välbefinnande. Stora penningssummor och ett berömvärt och mycket omfattande arbete läggs också årligen ned på den svenska hälso- och sjukvården. All personal inom sjukvården utövar ett mycket värdefullt arbete och de tekniska anordningarna är av mycket hög kvalitet. Men det står ändå alltför många hjälpsökande människor i kö i avvaktan på behandling. Denna väntsituation är naturligtvis inte tillfredsställande. Orsaken till den bristande sjukvårdskapaciteten bör inte ovillkorligen ses som otillräcklig vårdkapacitet – vilket kanske ligger närmast till hands. Den kan också uttryckas på annat sätt – nämligen att det tyvärr är alltför många människor som blir sjuka.

Man visar då med berättigad stolthet på de omfattande anläggningar som samhället har byggt för att bota och behandla sjukdomarna. Det är naturligtvis mycket bra att denna viktiga samhällsåtgärd är väl tillgodosedd. Men vore det inte minst lika värdefullt att kunna visa på påkostade anläggningar som medverkar till att människor inte blir sjuka? På senare år har värdet av hälsokontroller och friskvård alltmer uppmärksammats. Den förebyggande sjukvården tillämpas i allt större omfattning och mycket görs för motions- och idrottsanläggningar. Men till bilden av aktiviteter som med stor sannolikhet hjälper ett mycket stort antal människor att behålla hälsan på acceptabel nivå bör också få räknas det som man kan kalla "den fria hälsovården". Hit kan räknas de hälsofrämjande föreningsrörelserna, hälsohemmen, den s. k. hälsokosthandeln och fria utövare av hälso- och sjukvård.

Även om de inte accepteras av socialstyrelsen m. fl. kan inte vittnesmålen från tusentals människor som anser sig ha blivit bättre till sin hälsa och även varaktigt botade inom "den fria vårdsktorn" få lämnas obeaktade. De speciella vårdmetoderna kan karakteriseras med följande metoder: Utrensning av giftprodukter m. m. genom fasta, tillförsel av viktiga närings-tillskott i kosten, örtmediciner, manuell behandling av ryggar, leder m. m., det värdefullaste av den homeopatiska behandlingen samt THX-metoden. Det sannolika värdet av THX kvarstår ännu – även om det har utdömts

av socialstyrelsens experter.

Mycket av vad som säges och frågas om de s. k. naturläkemedlen kan under det närmaste året kringgås med hänvisning till den pågående s. k. naturläkemedelsutredningen. Men denna interpellation gäller inte naturläkemedlen. Den gäller allt det övriga som möjligen kan kallas "naturläkemetoder" och som bör utnyttjas för att erhålla en verkligt omfattande hälsovårdsbild i samhället.

Bl. a. gäller det därvid – och det är mycket viktigt – att försöka rensa bort det som är okunnigt och dåligt i denna verksamhet. De seriösa utövarna av den fria hälsovårdens olika områden önskar också att en sådan utrensning kommer till stånd. Men i starkt ökande omfattning inträder sannolikt den insikten i samhället att det bästa av den fria hälsovården bör tagas i anspråk. Detta kan sammanfattas med tanken att all seriös verksamhet, som på lämpligt sätt bidrar till att hålla människor vid god hälsa, bör uppmuntras och stödjas. Alla medel som bidrar till att stimulera kroppens egna läkande krafter bör även främjas.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern ställa följande frågor:

1. Är statsrådet villig att uttala sig till förmån för samhällsstödd utveckling av de värdefullare delarna av vad som här har kallats "den fria vårdsektorn"?
2. Finns det eventuella planer på att ytterligare försvåra verksamheten för utövare av "den fria sjukvården"?

Denna anhållan bordlades.

§ 10 Interpellation nr 125 om ökat bistånd åt Guinea-Bissau och Moçambique

Ordet lämnades på begäran till

Fru DAHL (s), som yttrade:

Herr talman! Under de senaste månaderna har utvecklingen mot självständighet i de forna portugisiska kolonierna i Afrika gått snabbt.

Republiken Guinea-Bissaus självständighet är nu universellt erkänd, bl. a. genom invalet i FN. De sista portugisiska trupperna håller på att lämna landet. Ansvar för förvaltningen vilar på den regering som redan för ett år sedan utsågs i samband med att befrielse rörelsen PAIGC och det folkvalda parlamentet i de befriade områdena utropade den självständiga republiken Guinea-Bissau. Om Kap Verde-öarnas framtid skall beslut fattas vid en folkomröstning, som för närvarande förbereds.

Överenskommelse har också nåtts om avvecklingen av kolonialstyrelsen i Moçambique. I den nuvarande provisoriska regeringen utgör ministrar nominerade av befrielse rörelsen FRELIMO en majoritet. Vid den fullständiga självständigheten, som inträder i juni 1975, kommer FRELIMO att ta över ledningen av den nya staten.

I vad slutligen gäller Angola har den portugisiska regeringen i princip erkänt

dess självbestämmanderätt. Situationen är emellertid mycket komplicerad, och det är ännu oklart när och i vilka former självständigheten kan förverkligas.

De två nya staterna Guinea-Bissau och Moçambique är i många avseenden ovanligt väl rustade för självständigheten. Redan medan befrielsekampen pågick började man bygga upp det nya samhället i de befriade områdena med civil administration, skolsystem och hälsovårdsorganisation samt demokratiska institutioner. Befolkningen har mobiliserats för att fylla uppgifter i samhället och produktionen och är väl förberedd för de stora insatser som måste göras för att utveckla länderna. Det finns en ansvarsfull, skolad och demokratiskt förankrad ledning på alla nivåer.

Men de svårigheter man står inför är oerhörda. Den portugisiska kolonialmakten slog sönder de samhällssystem som fanns före kolonialtiden. Praktiskt taget ingenting gjordes för att utveckla länderna, vare sig för att modernisera jordbruket, utveckla en modern industri eller bygga ut skolväsen, sjukvård eller en modern samhällsadministration. På grund av den koloniala utplundringen tilltog i stället svälten och sjukdomarna alltmer. I dag hotas också de nya staternas existens och självbestämmanderätt av mäktiga politiska och ekonomiska intressen, inte minst i södra Afrika. Den uppgift man står inför är därför att under starkt hot från yttre fiender så snabbt som möjligt söka lösa dessa länders mycket stora utvecklingsproblem. Om man skall lyckas med den uppgiften måste man få ett omfattande stöd av både politisk och ekonomisk natur från vänskapligt sinnade stater.

Sverige har helhjärtat stött befrielseströrelsernas kamp för självständighet. Vi har också lämnat ett betydande ekonomiskt stöd till PAIGC, FRELIMO och MPLA för uppbyggnaden av samhällsorganisationen i de befriade områdena. Denna solidaritetspolitik måste nu fullföljas genom att vi i denna situation av avgörande betydelse för de nya staternas framtida existens är beredda att ge ett omfattande ekonomiskt stöd till deras utvecklingsprogram. Ett sådant stöd skulle dessutom te sig naturligt för Sverige, eftersom man i dessa länder konsekvent strävar efter att få till stånd en utvecklingsprocess som avskaffar sociala orättvisor och syftar till att förbättra levnadsvillkoren för folkflertalet.

Med stöd av vad som anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till fru statsrådet Sigurdsen få rikta följande fråga:

Vilka insatser planerar den svenska regeringen för att lämna omfattande bistånd till utvecklingsprogrammen i Guinea-Bissau och Moçambique?

Denna anhållan bordlades.

§ 11 Anmäldes och bordlades motionen nr 1871 av herr *Hermansson m. fl.* i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:129 med förslag om förbättrade folkpensionsförmåner och en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern.

§ 12 Utsträckt motionstid

Nr 102

Torsdagen den
17 oktober 1974

Ordet lämnades på begäran till
Herr CLARKSON (m), som yttrade:

Herr talman! Jag hemställer att kammaren ville besluta att tiden för av-
givande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner 1974:129
med förslag om förbättrade folkpensionsförmåner och en lagstadgad sänk-
ning av den allmänna pensionsåldern samt 1974:132 med förslag om sänk-
ning av inkomstskatten, m. m. måtte med hänsyn till ärendenas omfattning
utsträckas till första plenum efter onsdagen den 30 oktober.

Denna anhållan bifölls.

§ 13 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framställdes, nämligen

den 16 oktober av

Nr 257 Fröken *Hörlén* (fp) till fru statsrådet Hjelm-Wallén angående re-
missbehandlingen av SIA:s och barnstugeutredningens förslag om fritids-
verksamheten för barn:

Avser statsrådet att ta något initiativ så att remissinstanserna samtidigt
kan behandla både SIA:s och barnstugeutredningens förslag om fritids-
verksamheten för barn?

Nr 258 Herr *Nilsson* i Tvärålund (c) till herr utbildningsministern angående
lanthushållsskolornas verksamhet:

Bör skolöverstyrelsen och länskolnämnder – med beaktande av ut-
talande i propositionen 1974:82 och UbU 1974:29 angående lanthushålls-
skolornas framtida verksamhet – engagera sig för att begränsa ifråga-
varande skolors rekrytering och verksamhet?

den 17 oktober av

Nr 259 Fröken *Eliasson* (c) till fru statsrådet Sigurdson om svenska kata-
strofinsatser i Indien och Bangladesh:

Är statsrådet beredd att verka för att delar av det svenska spann-
målsöverskottet tas i anspråk för katastrofinsatser i Indien och Bangladesh
med anledning av den svåra hungersnöden där?

Nr 260 Fru *Fredrikson* (c) till herr socialministern angående myndigheternas
inställning till naturläkemedel:

Är statsrådet beredd att – bl. a. utifrån erfarenheterna med THX-pre-
parat – medverka till en mera positiv inställning till och behandling
av naturläkemedel från myndigheternas sida?

Nr 261 Herr *Molin* (fp) till herr justitieministern angående behandlingen av frågan om valdistriktens storlek vid allmänna val:

Anser justitieministern att frågan om valdistriktens storlek vid allmänna val bör underställas riksdagen och när kan i så fall detta ske?

Nr 262 Herr *Molin* (fp) till herr utbildningsministern om information angående U 68-beredningens förslag:

Vilka åtgärder avser utbildningsministern att vidta för att närmast berörda myndigheter, organisationer och grupper skall få möjlighet att ta ställning till U 68-beredningens överväganden och förslag innan dessa läggs till grund för beslut av statsmakterna?

Nr 263 Fru *Wiklund* (c) till herr kommunikationsministern om upprustning av standarden på bäddarna i SJ:s sovvagnar:

Har statsrådet för avsikt att vidta några åtgärder i syfte att åstadkomma en upprustning av standarden på bäddarna i SJ:s sovvagnar?

Nr 264 Herr *Johansson* i Skärstad (c) till herr statsministern angående omfånget av offentliga utredningars betänkanden:

Anser statsministern det vara motiverat att ge statens offentliga utredningar sådana direktiv att betänkandena presenteras i ett omfång som ger enskilda människor reella möjligheter att tränga in i utredningsförslagen?

Nr 265 Herr *Johansson* i Skärstad (c) till herr socialministern om tillhandahållande inom landet av vissa läkemedel:

Anser statsrådet det vara humant och riktigt att vårdsökande, genom myndigheternas ingripande, tvingas att resa utomlands för att erhålla de läkemedel, som de anser sig behöva?

Nr 266 Herr *Björck* i Nässjö (m) till herr kommunikationsministern angående beslutanderätten i fråga om indragning av järnvägstrafik:

Anser kommunikationsministern det tillfredsställande att indragning av även omfattande lokal spårbunden persontrafik kan ske av SJ:s distriktsenheter i stället för av högre myndighet?

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 15.12.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert